

Demokratiplan för förskolan, grundskolan och gymnasieskolan

Elever och lärare i Södertälje

Så ska det bli större inflytande

FÖR UTVECKLINGEN av Södertälje kommuns förskolor, grundskolor och gymnasieskolor är arbetet med demokratifrågor avgörande. Ett fördjupat samarbete mellan barn, ungdomar, hem och skola leder till bättre ömsesidig förståelse. Tillsammans med en högre grad av inflytande för eleverna ger det förutsättningar för förbättrade studieresultat. Elevinflytandet ska därför förstärkas och demokratiarbetet ska genomsyra skolans arbete på alla nivåer. Den enskilde eleven ska ges ett större inflytande över sin undervisning. Elevernas interna organisation, oftast elev- och klassråden, ska samtidigt ges en viktigare roll och ökad status. Även personalens inflytande över det egna arbetet ska öka liksom föräldrarnas möjligheter till att påverka verksamheten i förskolan och skolan.

Öppenheten mot det omkringliggande samhället måste förbättras. Det är viktigt att öka förståelsen för andra verksamheter och dra nytta av varandras erfarenheter. På samma sätt ska skolan öppna sig mot det politiska livet för att bidra till levande diskussioner på skolorna samt levandegöra olika alternativ och den representativa demokratins funktion.

Läroplanerna betonar på flera sätt vikten av demokratifostran och demokratiska arbetsätt. Till grund för skolans demokratiska arbete ligger även Förenta Nationernas konvention om barnets rättigheter och olika nationella och kommunala styrdokument. I Södertälje kommun används bland annat en barnchecklista och ett barnbokslut för att kontrollera på vilket sätt vi lever upp till FN:s barnkonvention.

Södertälje kommun har beslutat om demokrati som ett av fyra prioriterade områden för utbildningsområdet. I utbildningsplanen och kommunens viktigaste styrdokument, Mål & Budget 2004-2006, finns följande vision:

”Barn, ungdomar har möjligheter till reellt inflytande över utbildningen och det övriga arbetet i förskolan, skolan och gymnasiet, vilket innebär att de bättre kan delta i samhälls- och arbetslivet.”

Det konkreta målet som har satts upp utifrån visionen är att:

”Samtliga elever, föräldrar och anställda uppger

att de har goda möjligheter till inflytande i verksamheternas innehåll och arbetsätt.”

I DENNA DEMOKRATIPLAN anges ett stort antal åtgärder för att stärka och intensivifiera det demokratiska arbetet inom utbildningsnämndens verksamhetsområde. Det handlar dock inte om att formulera några nya mål. Istället föreslås ett antal konkreta åtgärder för att nå bättre måluppfyllelse för de befintliga målen.

För att göra detta dokument mer överskådligt och lättläst beskrivs åtgärderna i dokumentet under följande tre rubriker: **central nivå, lokal nivå och ungdomsrådet**. Avsnittet om den centrala nivån behandlar åtgärder som rör utbildningsnämnden och utbildningskontoret. Den lokala nivån tar upp åtgärder som främst berör enheternas arbete. Och det sista avsnittet berör ungdomsrådet som formellt organiseras under utbildningsnämnden men ska självklart behandla samtliga kommunala frågor av intresse.

Åtgärderna riktar sig främst till elever, föräldrar och anställda, alltså de grupper som har närmast kontakt med skolan. Vissa av punkterna handlar också om att rent generellt stärka den demokratiska processen och verksamheten i och kring utbildningsnämndens ansvarsområde. För enkelhetens skull redovisas varje punkt bara en gång – även om vissa av åtgärderna kan höra hemma under flera rubriker.

Det här är inget heltäckande dokument som behandlar allt demokratiarbete i skolan. Åtgärderna ska istället ses som ett stöd till den pågående verksamheten och ett komplement till det nuvarande demokratiska arbetet. De allra flesta punkter som föreslås i dokumentet är nya och innebär en utveckling jämfört med dagens situation. Vissa delar i dokumentet är redan påbörjade eller delvis genomförda. Avsikten är att samtliga punkter i dokumentet ska genomföras det kommande under året. Ansvar för att åtgärderna genomförs har utbildningskontoret och i vissa delar också enhetscheferna. En demokratilots kommer att fungera som inspiratör och motor för detta arbete.

Demokratiplanen ska följas upp och utvärderas i april 2005. De erfarenheter som gjorts under året

Tre nivåer

Vision & Mål

Alla punkter ska genomföras under året

ska tas tillvara och utvecklas. Utifrån denna plan och utvärderingen av denna ska sedan utbildningskontoret ta fram en samlad demokratiöversikt som beskriver hur olika grupper konkret kan påverka den kommunala utbildningsverksamheten. Denna guide ska åskådligt redogöra för de rättigheter, skyldigheter, påverkansmöjligheter och vägar till inflytande som finns för medborgare, brukare och anställda.

Södertälje kommun ligger långt framme bland landets kommuner när det gäller demokratiutveckling. Nu är det dags att fortsätta det arbetet. Denna plan syftar till att göra utbildningsnämndens verksamhet ledande för den demokratiska utvecklingen såväl inom kommunen som för resten av landet.

Central nivå

UTBILDNINGSNÄMNDEN BESLUTAR om denna demokratiplan för att initiera och säkerställa att demokratiarbetet intensifieras så att demokratin utvecklas och fördjupas. Utbildningskontoret ansvarar för att nämndens intentioner i demokratiplanen genomsyrar all verksamhet inom dess ansvarsområde. Åtgärderna som föreslås under denna rubrik syftar bland annat till att öka medborgarnas delaktighet och insyn i nämndens arbete. De avser också att stärka politikernas kontakter med, och kunskaper om, den egna verksamheten. Förslagen handlar också om medborgarkontakter, ärendeberedning, personalsamverkan, utbildning och en inrättandet av en tjänst som demokratiöversikt.

1.1

Medborgarna har rätt att ställa skriftliga förslag till utbildningsnämnden, så kallade medborgarförslag i enlighet med KF-beslutet 040322 §31. Utbildningsnämndens sammanträden ajourneras klockan 18.00 för att allmänheten ska kunna ställa muntliga frågor till nämnden. Alla sammanträden är öppna för allmänheten och anordnas på någon av verksamhetens enheter, till exempel en förskola eller en skola.

1.2

Utbildningsnämndens sammanträden förbereds av ett förstärkt presidium vilket innebär att alla partier i nämnden representeras av en person. Presidium

hålls i de flesta fall en månad innan nämnden. För att övriga parter ska ha tid att sätta sig in aktuella ärenden ska handlingarna inför utbildningsnämndens sammanträden som regel skickas ut tre veckor före sammanträdet.

1.3

Samtliga föredragningslistor, handlingar och protokoll ska publiceras på kommunens hemsida. Lokala styrelser, skolledare, fackförbund och övriga intresserade ska kunna prenumerera på föredragningslistan inför, och protokollen efter, utbildningsnämndens sammanträden. På hemsidan ska införas möjlighet till diskussion och att lämna synpunkter på särskilt viktiga ärenden.

1.4

Alla principiellt viktiga ärenden ska beredas i samråd med berörda lokala styrelser, ungdomsrådet, föreningar och organisationer, såsom kommunala handikapprådet, föräldraföreningen för kvalitet i förskolan med flera. Ett principiellt viktigt ärende kan kännetecknas av att det kommer att beröra många eller att beslutet får stora konsekvenser för någon grupp.

1.5

Till varje enhet utser utbildningsnämnden minst en kontaktpolitiker. Information om samtliga ledamöter och ersättare i utbildningsnämnden publiceras på kommunens hemsida. Utbildningsnämndens ledamöter och ersättare har rätt till tre dagars arvoderad fortbildning varje år. Fortbildningen kan förläggas som studiebesök i verksamheten.

1.6

En gång per år bjuder utbildningsnämnden in till en allmän skolpolitisk debatt.

1.7

För att skapa en djupare dialog anordnas årligen minst två temadagar i något ämne som är av intresse inom verksamhetsområdet. Till dessa dagar inbjuds utbildningsnämnden, enhetschefer, fackliga representanter samt företrädare för de lokala styrelserna och ungdomsrådets arbetsutskott.

1.8

Barnchecklistan ska användas i alla ärenden som nämnden behandlar. Listan ska dessutom utvecklas så att den blir en samlad barn- och demokrati-checklista. Syftet med listan är att se till att besluten

Allt finns på hemsidan

Allmänheten kan ställa frågor

Två temadagar varje år

är korrekt och demokratiskt förberedda och att barnperspektivet alltid är beaktat.

1.9

För att arbetet med barn- och demokratichecklistan ska bli riktigt verkningsfullt ska kontoret utveckla metoder att systematiskt hämta in de åsikter, synpunkter och förslag som ungdomar har i aktuella frågor. Det kan till exempel handla om att konsultera ungdomsrådet, rådfråga elevråden eller ta hjälp av de lokala styrelserna. Förmågan att förstå och inhämta synpunkter från små barn och barn med annat modersmål ska utvecklas.

1.10

De handläggare som bereder ärenden till nämnden ska utbildas kring barn- och demokratichecklistan samt barnkonventionen. På sikt ska all personal på kontoret erbjudas motsvarande utbildning.

1.11

Utbildningskontoret ansvarar för att utbildning av elevskyddsombud och elevrådsrepresentanter genomförs årligen. Även ungdomsrådets arbetsutskott ska få utbildning för sitt arbete. Kontoret ska också stödja enheterna i utbildningen av de lokala styrelserna.

1.12

En e-postadress och ett telefonnummer upprättas direkt till utbildningskontoret vilket underlättar för allmänheten att ställa frågor och ge synpunkter. De nya kontaktmöjligheterna ska lyftas fram i all utåtriktad kommunikation. Kontoret ska alltid kunna upplysa om hur lång tid det tar innan man får svar på sina frågor.

1.13

Medborgare som söker kontakt med utbildningskontoret ska ges personlig hjälp. Detta innebär att de under vardagar – inom 24 timmar och via telefon eller e-post – ska komma i direkt kontakt med en tjänsteman som kan ge kompetent vägledning. Ansvarsområden och kontaktuppgifter till samtlig personal på utbildningskontoret publiceras på kommunens hemsida för att underlätta kontakt.

1.14

En särskild tjänst, demokratilots, har inrättats för att koordinera demokratiarbetet utifrån denna plan. Lotsen ska fungera som inspiratör och ge praktiskt och administrativt stöd till ungdomsrådet och ung-

domsrådets arbetsutskott. Utöver arbetet med ungdomsrådet är också olika informations- och utbildningsinsatser samt stöd till chefer, lokala styrelser och elevråd av största vikt. En annan uppgift som demokratiotsen ska bevaka handlar om att inspirera och stötta elevråden och elevrepresentanterna i de lokala styrelserna.

Lokal nivå

ENHETERNA, det vill säga förskolor, grundskolor och gymnasieskolor, ska ge barn och ungdomar möjlighet att successivt ta större ansvar för sin utveckling i kunskapsinhämtning, färdigheter och i sociala sammanhang. Barns och ungdomars bästa ska alltid vägas in i den dagliga verksamheten såväl som i långsiktiga planeringen. Då det direkta demokratiarbetet sker på enheterna innebär det att det är där som det tyngsta ansvaret för demokrati-fostran ligger. Åtgärderna som föreslås för enheternas del handlar bland annat om konkretisering av det egna demokratiska arbetet, lokala styrelser, elevinflytande och samverkan med personalen.

2.1

Varje enhet ska i den lokala arbetsplanen redovisa hur det dagliga inflytandet och det demokratiska arbetet ska genomföras. I planen ska bland annat redogöras för hur barn och ungdomar ska ges ansvar i verksamheten, hur elevinflytandet är organiserat, hur klassråden och den lokala styrelsen arbetar (arbetsordning) och hur samverkan med personalorganisationerna ska ske. Enheterna ska också informera barn, elever, föräldrar och anställda om innehållet i den lokala arbetsplanen.

2.2

Varje skolenhet ska ha en lokal styrelse enligt förordningen om försöksverksamhet med lokala styrelser. I grundskolan ska föräldrarna vara i majoritet och i gymnasieskolan ska eleverna vara i majoritet. Enhetschefen ansvarar för att styrelsen bildas och att ledamöterna rekryteras på ett demokratiskt sätt. Den lokala styrelsen ska enas om en arbetsordning som fastställs av utbildningsnämnden. Försökslagstiftningen om lokala styrelser omfattar inte förskolan, men förskolecheferna är istället

Alla handläggare utbildas

Barns och ungdomars bästa ska alltid vägas in

ansvariga för att det bildas föräldraråd.

2.3

Skolorna ska utgöra kansliresurs för de lokala styrelserna och elevråden. En gång per år genomför också enhetschefen, med hjälp av utbildningskontoret, utbildning för ledamöterna i den lokala styrelsen. För att gynna en utveckling av de lokala styrelsernas arbete ska erfarenhetsutbyte mellan dessa organiseras av utbildningskontoret. Ledamöterna har rätt till ersättning enligt kommunallagen §21, kapitel 7.

2.4

Elev- och föräldrarepresentanterna i de lokala styrelserna ska beredas möjlighet att medverka i anställningsförfarandet av lärare och skolledare. Detta kan ske genom att de deltar i utformandet av annonser, urvalsprocessen, intervjuer och lämna förslag till kandidat. Det formella beslutet om tillsättning fattas dock efter delegationsordning.

2.5

Elevråden ska stärkas och ges möjlighet att delta i skolans planering. Vidare ska elevråden fungera som elevrepresentanternas referensgrupp gentemot de lokala styrelserna. Rektor och elevråden ska även hålla regelbundna överläggningar så att elevrepresentanterna kan diskutera direkt med rektor. Kopplingarna mellan klassråd, elevråd, elevrepresentanter i lokala styrelser och ungdomsrådet ska vara tydliga och formaliseras på varje enhet.

2.6

Elever från skolår 7 och uppåt som arbetar i lokala styrelser, elevråd eller som elevskyddsombud har rätt till stödundervisning. Elevrepresentanter i lokala styrelser på gymnasieskolan bör få räkna sitt deltagande och andra förtroendeuppdrag som en kurs och tillgodoräkna sig gymnasiepoäng. Gymnasiechefen uppdras att föreslå hur gymnasieeleverna skall tillgodoräknas deltagandet i de lokala styrelserna och andra förtroendeuppdrag.

2.7

Alla barn och ungdomar i förskola och skola ska ha en individuellt dokumenterad utvecklingsplan. Den individuella utvecklingsplanen ska vara ett stöd för barnets eller elevens studier och utveckling. Planen ska hjälpa enheten att tillsammans med hemmet planera så att utvecklingen stöds på bästa sätt.

Utvecklingssamtalet ska ge hemmet och läraren en möjlighet till samsyn på barnets eller elevens utveckling.

2.8

Vid val i EU, riket eller kommunen genomförs alltid motsvarande val på skolorna från årskurs sju. Skolan ska vara öppen för att bjuda in politiska partier och deras ungdomsförbund även mellan ordinarie val och folkomröstningar. Rektor eller lokal styrelse avgör hur skolan ska förhålla sig till partier med ett budskap som strider mot läroplanens värdegrund.

2.9

Personalens dagliga inflytande över verksamheten sker genom arbetslaget. Arbetslagsråd, där elever och personal i arbetslaget ingår, ska vara obligatoriska och bygga på respektive enhets organisation. Arbetslagsråden ska stödja elevråden och de lokala styrelserna i deras arbete.

2.10

Arbetsplatsträffar ska hållas regelbundet och utgöra en naturlig del av verksamheten. Träffarna ska ge förutsättningar för personlig och yrkesmässig utveckling liksom för ökat självbestämmande och ansvarstagande för alla anställda. Arbetsgivare och arbetstagare ska samverka för att åstadkomma en god arbetsmiljö. Arbetsmiljöfrågorna ska ses som en integrerad del av verksamheten.

2.11

En öppen och förtroendefull samverkan mellan arbetsledning och fackliga företrädare är av stor vikt. A-samverkansgrupp är ett forum för dialog mellan arbetsledningen och de fackliga organisationernas företrädare. Denna dialog kompletterar den samverkan som sker vid arbetsplatsträffar. Gruppen ska också följa upp hur arbetsplatsträffarna fungerar.

Ungdomsråd

ARBETET MED att fördjupa ungdomars möjlighet att påverka inom och utanför skolan ska förbättras. Ett stort ansvar har givits till utbildningskontoret för att arbetet i ungdomsråd ska upplevas som meningsfullt för de som deltar. Den inrättade

Elevråd ska delta i skolans planering

Alltid skolval när Sverige väljer

Arbetslagsråd ska vara obligatoriska

demokratilotsen ska hjälpa ungdomsrådet praktiskt och administrativt. Åtgärderna som föreslås för ungdomsrådet del handlar bland annat om konkretisering av det demokratiska arbetet, lokala styrelser, elevinflytande och samverkan med personalen.

3.1

Ungdomsrådet består av ungdomar mellan 13 och 20 år. Rådet sammanträder minst två gånger per år. Ett av dessa möten är samtidigt årsmöte. Dessa sammanträden ersätter det tidigare ungdomstinget.

3.2

Ungdomsrådet ska bestå av tre ledamöter från varje grundskola med årskurs sju till nio och varje gymnasieskola. I de kommunala skolorna (under utbildningsnämnden) utser den lokala styrelsen vilka elever som ska representera skolan. Skolor i kommundelarna och fristående skolor får också sända tre representanter till ungdomsrådet. Ledamöterna väljs för två år. Ungdomsrådet är dessutom öppet för samtliga ungdomar som vill delta med yttrande och förslagsrätt.

3.3

Ungdomsrådet väljer ett arbetsutskott och en ordförande som leder ungdomsrådets arbete och sköter kontakterna med utbildningskontoret. Ungdomsrådets arbetsutskott sammanträder även mellan möten med hela ungdomsrådet.

3.4

Inför varje ungdomsråd ska skolans elever ges tillfälle att diskutera och yttra sig över de frågor som är aktuella för rådet. Tid ska också ges för att förbereda eventuella motioner till ungdomsrådet. Exempelvis kan skolorna genomföra ett "skolting". De ståndpunkter som framkommer vid diskussioner på skolan ska vara vägledande för representanterna. Representanterna tar med sig skolans motioner till ungdomsrådet.

3.5

Inför varje ungdomsrådsmöte förbereder utbildningskontoret ett ämne eller en principiell viktig fråga som ungdomsrådet får ta ställning till. Frågan kan gälla utbildningsnämndens eller någon annan nämnds ansvarsområde.

3.6

Ungdomsrådet har rätt att ta initiativ till kommunfullmäktige, kommunstyrelsen och samtliga näm-

der genom att skriva motioner. Rådet har också rätt att närvara vid de allmänna delarna av nämndernas sammanträden och att argumentera för sina förslag.

3.7

Ungdomsrådet disponerar en budget som anvisas av utbildningsnämnden. För 2004 fastställs den budgeten till 50 000 kronor.

3.8

Utifrån ovanstående punkter ska utbildningskontoret ta fram ett nytt reglemente för ungdomsrådets arbete. Reglementet ska beslutas av kommunfullmäktige.

Utbildningskontoret

ULLA-MARIE HELLENBERG

Utbildningschef
ulla-marie.hellenberg@sodertalje.se
08-550 236 92

CARL-GUSTAV SIDENQVIST

Utvecklingschef
carl-gustav.sidenqvist@sodertalje.se
08-550 216 00

EVA BRÖMSTER

Verksamhetschef förskola
eva.bromster@sodertalje.se
08-550 262 82

ANITA ELENIUS

Verksamhetschef grundskola
anita.elenius@sodertalje.se
08-550 220 09

RICK VON ALTEN

Verksamhetschef gymnasieskola
rick.alten@sodertalje.se
08-550 230 46

NISSE CARLSSON LUNDBÄCK

Demokratilots
nils.carlssonlundback@sodertalje.se
08-550 264 68

form | Ohlsson Stridbeck AB
bilder | Tomas Lund